

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 338.439.5

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ КОВБАСНИХ ВИРОБІВ

Божанова В.Ю., д.е.н.
Коваленко Д.В.

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

У статті окреслено проблеми розвитку ринку ковбасних виробів України, які склалися протягом 2013-2014 рр., оскільки впродовж останніх декількох років ситуація на ринку була стабільною, без серйозних змін. Саме з початку 2014 року економічна ситуація в країні почала змінюватися не в кращу сторону, що безпосередньо відобразилося на всіх секторах економіки країни та на ринку м'ясо-ковбасних виробів також. Проаналізовано стан та динаміку розвитку українського ринку м'ясо-ковбасних виробів. Визначено перспективи майбутнього розвитку ринку. Представлені данні про структуру ринку та динаміку виробництва продукції за категоріями виробів. Дана якісна характеристика основних виробників м'ясо-ковбасної продукції. Представлені данні про обсяги та динаміку виробництва і продажів даної категорії продукції основних виробників та дольовий розподіл між основними виробниками працюючими на даному ринку. Проаналізовані основні проблеми вітчизняних виробників. Розроблені стратегічні рекомендації для більш успішної роботи на даному ринку.

Ключові слова: ринок м'ясо-ковбасних виробів, обсяг виробництва, продукція, виробники, доля ринку, сировина, обладнання

UDK 338.439.5

STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF THE DOMESTIC MARKET OF SAUSAGE PRODUCTS

Bozhanova V.Y., Dr.Econ.Sc.
Kovalenko D.V.

Prydniprov's'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

The article indicates the main development problems of the market of sausage products in Ukraine for the period of 2013-2014 as over the past few years the market situation was stable without major changes. It was at the beginning of 2014 when the economic situation in Ukraine started changing for the worse that directly affected all sectors of state economy and the market of meat and sausage products as well. The state and the dynamics of development in the Ukrainian market of meat and sausage

products were analyzed. The prospects of future development of the market were defined. The data on the market structure and the production dynamics was presented by categories of products. A qualitative description of the main manufacturers of meat and sausage products was given. The data on volume and dynamics of production and sales of this category of products of major manufacturers and share distribution among the major manufacturers operating in this market was presented. The major problems of domestic manufacturers were analyzed. Strategic recommendations were developed for better performance in this market.

Keywords: market of meat and sausage products, production volume, production, manufacturers, market share, raw materials, equipment

Актуальність проблеми. Загальновідомо, що харчова індустрія визначає розвиток економіки України, міцно утримує провідне місце в структурі промислового виробництва країни і суттєво поповнює державний бюджет. Вагома частка в структурі роздрібного товарообороту належить м'ясу, ковбасам, м'ясним консервам, напівфабрикатам, концентратам тощо. Налагоджено випуск і супутніх продуктів – м'ясо-кров'яного, м'ясо-кісткового й кісткового борошна, шкур, технічного жиру, щетини, лікувальних та інших препаратів [1].

Однак обсяги виробництва переважної кількості підприємств галузі не досягають проектної потужності. Це пояснюється насамперед недостатньо розвиненою власною сировинною базою, а також зростанням імпорту більш дешевої мороженої яловичини, свинини та харчових субпродуктів, що негативно впливає на роботу м'ясопереробних підприємств. За даними Держкомстату, імпорт цих продуктів у 2014 році становив 274 000 тон [8]. Актуальність проблеми визначається не тільки нерегулярними поставками та непередбачуваними коливаннями закупівельних цін, а й нестабільною і не завжди високою якістю вітчизняної сировини. Все це стримує нарощування обсягів виробництва та знижує конкурентоспроможність готової продукції. Саме розвиток власної сировинної бази зможе наситити ринок якісною сировиною та забезпечити стабільну роботу м'ясопереробних підприємств.

Аналіз останніх наукових досліджень. Теоретичні й практичні аспекти функціонування та формування конкурентоспроможності підприємств м'ясної галузі розглянуто в роботі В. І. Ємцева [3]. Сучасні проблеми й шляхи розвитку м'ясопереробної галузі на підставі

статистичних даних динаміки та структури виробництва основних видів м'ясної продукції окреслено В. О. Янковим [11]. Ю. П. Подухович зазначив основні напрями удосконалення виробничого процесу м'ясопереробних підприємств і підвищення якості продукції [5]. Серед усіх останніх наукових робіт, до сьогодні залишається не розкритою проблема скорочення обсягів виробництва на вітчизняному ринку ковбасних виробів.

Метою роботи є дослідження стану і динаміки розвитку українського ринку ковбасних виробів за 2013-2014 рр., та визначення перспективи його майбутнього розвитку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Через порівняно короткий цикл виробництва свинина є основною сировиною для м'ясопереробної промисловості. Крім того, саме вона – традиційний продукт харчування українців. За прогнозами аналітиків, наступний потік інвестицій планується саме в свинарство [7].

За підсумками 2014 року рівень споживання м'яса населенням України становив 52 кг на одну особу, що на 6,6 % вище показника 2013 року, але він не досягає фізіологічної норми, яка становить 80 кг на рік для однієї людини [10]. У 2014 році порівняно з 2013 роком збільшено експорт м'яса та субпродуктів і водночас зменшено їх імпорт. Це пояснюється поступовим оновленням технічної бази, впровадженням інноваційних технологій у вітчизняне виробництво та підвищенням якості цих товарів. Загалом, експорт м'яса і субпродуктів (переважно свинини й птиці) в 2014 році становив майже 46 500 тон – це на 23 % більше минулого року. Імпортовано в Україну яловичини й телятини 3 600 тон, що на 60 % менше 2013 року, свинини – 108 600 тон (зменшення – 23 %), птиці – 154 600 тон (на 20 % менше) [10]. Нині до основних виробників м'ясної продукції на українському ринку експерти відносять компанії, які зараз перебувають на етапі консолідації активів (табл. 1).

Відповідно до чинного класифікатора НПП (Номенклатура Промислової Продукції) [4], ковбасні вироби поділяються на: вироби ковбасні варені, сосиски, сардельки; вироби ковбасні напівкопчені; вироби ковбасні варено-копчені, напівсухі, сиров'ялені, сирокоччені, включаючи «саямі»; вироби ковбасні печінкові (ліверні), включаючи пасти й паштети в ковбасній оболонці; вироби ковбасні з конини; студні, зельці; вироби ковбасні копчено-запечені; інші ковбасні вироби.

Таблиця 1. Характеристика основних виробників м'ясної продукції

Назва підприємства	Характеристика підприємства	Потужність, тон за добу	Асортимент
ТОВ «Дружба народів»	Є власний свинокомплекс, комплекс відгодівлі ВРХ на 30 тис. голів, племінна ферма	50	90 найменувань
ВАТ «Кременчук м'ясо»	Має цех первинної переробки	70	Усі види ковбас, копчення зі свинини та ін.
ТОВ «Гульчин м'ясо»	Є власний забійний цех	17 (у т. ч. 9,3 т охолодженого м'яса)	Усі види ковбас, вироби з ліверу
М'ясокомбінат «Ювілейний»	Схема замкненого технологічного циклу (від забою худоби до виробництва готової продукції)	60	Ковбасні вироби, консерви, копчення
ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат»	Має свинокомплекс	57	Усі види ковбас, м'ясні та курячі делікатеси
Яготинський м'ясокомбінат ТОВ «Ідекс»	Має свинокомплекс; обладнання і технології з Німеччини; Сертифікат ISO 9001.2000	150	Усі види ковбас
МПЗ «Колос» «Чернівецькі ковбаси»	Має особистий високотехнологічний свинокомплекс і м'ясопереробний цех	50	М'ясопродукти, ковбаси
ВАТ Ковельський м'ясокомбінат	Має забійний цех, ковбасний цех, обладнання для заморожування	5 – ковбаси; 1.5 – напівфабрикати; 50 – м'ясо, субпродукти	Усі види ковбас, вироби із харчової крові, м'ясні напівфабрикати кулінарні вироби

Джерело: розроблено авторами з використанням матеріалів [6]

Переважає кількість м'ясної сировини витрачається на ковбасне виробництво, значна частина – на м'ясні консерви, заморожені та охолоджені напівфабрикати.

Сектор виробництва ковбасних виробів становить 30 % загального обсягу готових м'ясопродуктів, структуру яких зображено на рисунку 1.

Обсяг виробництва та відповідно реалізації ковбасних виробів у 2014 році скоротився, порівняно з 2013 роком, на 5,2 % і становив 258 237 тон (табл.2).

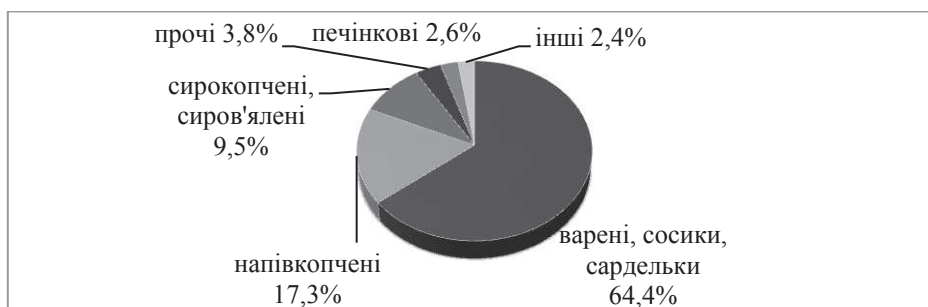

Рис. 1. Структура ринку ковбасних виробів у 2014 році, %

Джерело: розроблено авторами з використанням матеріалів [4]

На такі зміни вплинуло, зокрема, поступове скорочення ділової активності в деяких секторах економіки України, зниження купівельної спроможності населення через нестабільну ситуацію в країні у 2014 році [10; 11].

Таблиця 2. Виробництво ковбасних виробів в Україні

Вид продукції	Обсяг у 2013 р., тон	Обсяг у 2014 р., тон	Зміна, %
варені, сосиски, сардельки	175 111	167 091	-4,6 %
напівкопчені	47 200	44 680	-5,3 %
варено-копчені, напівсухі, сирокоччені	23 941	23 850	-0,4 %
печінкові (ліверні)	6 608	6 649	0,6%
копчено-запечені	7 076	4 727	-33,2 %
студень, зельц	1 413	1 035	-26,8%
з конини	534	379	-29,0 %
інші	10 507	9 826	-6,5 %
Всього	272 390	258 237	-5,2 %

Джерело: розроблено авторами з використанням матеріалів [2]

Для того щоб розглянути більш детально проблему скорочення виробництва у 2014 році, необхідно порівняти між собою обсяги виробництва ковбасних виробів за кожний місяць 2013-2014 рр. (Рис. 2).

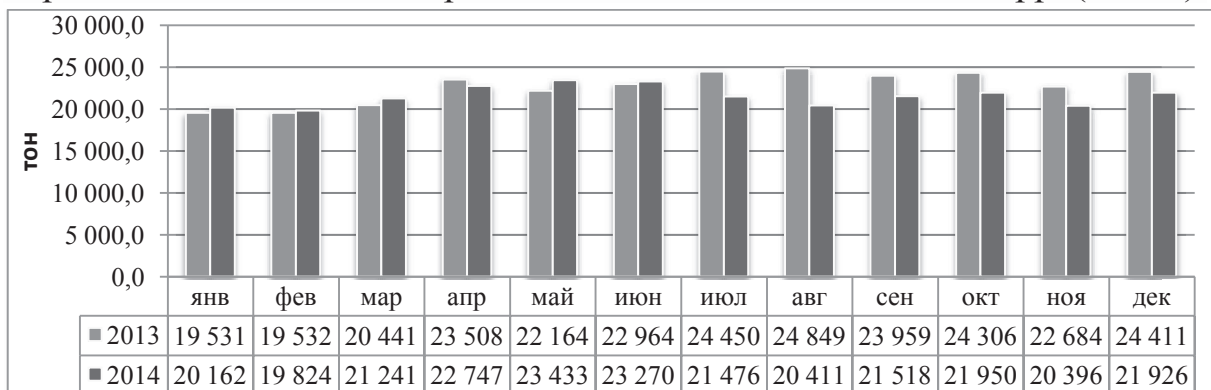

Рис. 2. Динаміку виробництва ковбасних виробів у 2013- 2014 рр., %

Джерело: розроблено авторами з використанням матеріалів [2]

Ми бачимо, що стрімке скорочення виробництва в 2014 році відносно аналогічного періоду 2013 року спостерігається з липня і до кінця року. Тобто можна стверджувати, що на таку ситуацію на ринку безпосередньо вплинула анексія Криму Російською Федерацією у березні 2014 року і встановлення кордону між Україною та півостровом на початку літа 2014 року. Результатом цих подій стало повне припинення всіх економічних зв'язків між Україною і півостровом. Другим вагомим фактором такої ситуації стало розгортання конфлікту на сході України у Донецькій та Луганській Обласі, який поступово переріс у воєнні дії. Наслідком чого стало повне припинення ділової

активності і неможливість ведення бізнесу на даній території України. Тобто виробники ковбасних виробів, які працюють на вітчизняному ринку, повністю втратили значну частину ринку збуту (АР Крим і схід України), що безпосередньо відобразилося на обсязі виробництва та збуту у 2014 році.

Загалом виробництвом м'ясо-ковбасної продукції в Україні в 2013 року займалося 348 суб'єктів господарської діяльності. В 2014 році цей показник знизився до рівня 286 суб'єктів господарської діяльності [2]. Це свідчить про те, що дрібні виробники не можуть конкурувати з великими гравцями ринку в умовах відносно нестабільної економіки України і тому змушені піти з ринку, тобто припинити свою діяльність.

За даними наведеними у таблиці 3, лідером на ринку є ТОВ «М'ясна Фабрика «Фаворит Плюс» з обсягом виробництва у 2014 році 32 547 тон готової продукції і долею ринку у розмірі 12,6 %. Друге місце займає ТОВ «Глобинський М'ясокомбінат» з обсягом виробництва 28 417 тон і часткою 11,0 %.

Таблиця 3. Виробництво ковбасних виробів в Україні за виробниками

Компанія	Обсяг за 2013 рік, тон	Обсяг за 2014 рік, тон	Доля ринку за 2013 рік, %	Доля ринку за 2014 рік, %
ТОВ «М'ясна Фабрика «Фаворит Плюс»	32 320	32 547	11,9	12,6
ТОВ «Глобинський М'ясокомбінат»	24 463	28 417	9,0	11,0
ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»	17 232	17 323	6,3	6,7
ПрАТ «Український Бекон»	15 812	15 721	5,8	6,1
ПАТ «Кременчукм'ясо»	13 142	11 916	4,8	4,6
ТОВ «Житомирський М'ясокомбінат»	9 154	11 369	3,4	4,4
ТОВ «Бердянські Ковбаси»	8 049	10 565	3,0	4,1
ТОВ «ВМП»	10 523	9 635	3,9	3,7
ТОВ М'ясокомбінат «Ювілейний»	9 426	8 779	3,5	3,4
ПрАТ «Горлівський М'ясокомбінат»	15 336	7 275	5,6	2,8
ТОВ «Луганський М'ясокомбінат»	14 188	6 703	5,2	2,6
ТОВ «Алан»	5 214	5 746	1,9	2,2
ТОВ «Верест»	3 426	3 904	1,3	1,5
ПрАТ «АПК-Інвест»	3 792	3 749	1,4	1,5
ТОВ «Інко-Фуд	70	3 695	0,0	1,4
ТОВ «Барком»	2 732	3 499	1,0	1,4
ВКФ «УКРПРОМПОСТАЧ-95» ЛТД	3 536	3 187	1,3	1,2
ПП «ВК І К»	2 357	3 110	0,9	1,2
ТОВ «Тульчинм'ясо»	3 442	3 101	1,3	1,2
ТОВ «Салтівський М'ясокомбінат»	3 496	3 083	1,3	1,2
Інші	74 680	64 913	27,4	25,1
Всього	272 290	258 237	100,0	100,0

Джерело: розроблено авторами з використанням матеріалів [2]

Такий успіх забезпечений рядом конкурентних переваг, а саме: у 2011 році підприємство ТОВ «М'ясна Фабрика «Фаворит Плюс» оснастили сучасним обладнанням європейських виробників (Німеччина,

Австрія). Дані машини збиралися спеціально за оригінальним замовленням М'ясної Фабрики «Фаворит Плюс», що дозволило підприємству значно збільшити потужності з виробництва та упаковки: варених ковбас, паштетів, сосисок та сардельок, сирокочених ковбас, а також інших видів м'ясо-ковбасних виробів. Підприємство отримало сертифікації виробничих потужностей за вимогами ISO 22000 і HASP. Підприємство співпрацює з безліччю продавців м'ясної продукції до яких можна віднести: мережеві супермаркети, одиничні магазини, фірмова торгівля, роздріб і супермаркети «АТБ». Також підприємство має широкий асортимент товарів, власну технологію (захищена правом власності), високу якість продукції, великий технологічний досвід, вміле вдосконалення продукції, великі виробничі можливості, висока репутація у споживачів. ТОВ «Глобинський М'ясокомбінат» має в наявності власний АПК, власну сировинну базу, забійний цех та можливість розширення виробництва. У вертикально інтегровану структуру групи компаній «Глобино» на сьогоднішній день входять підприємства, що забезпечують замкнутий виробничий цикл від будівництва об'єктів до виробництва і продажу готової продукції. На сьогодні група компаній «Глобино» включає: ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат», ТОВ «Глобинський маслозавод», Глобинський агрохолдинг, ТОВ НВП «Глобинський свинокомплекс», ТОВ «Проектно-будівельне підприємство «Дніпро». Завдяки такій інтеграції комбінат і маслосирзавод використовують сировину власного племінного господарства для виробництва продукції. ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» має в наявності високотехнологічне обладнання для виробництва варених ковбас (органолептичні показники відповідають вимогам кінцевого споживача при виборі продукції гастрономічного формату в цінових сегментах «середній плюс» і «дорогий») [9].

Обсяг виробництва продукції на ринку м'ясо-ковбасних виробів в період 2014 року порівняно з аналогічним періодом в 2013 році зменшився на 5,2 %, що свідчить про деяку відносну нестабільність ринку.

Основні виробники розвивають середні формати продукції з точною вагою для реалізації через гастрономічний прилавок у власних і залучених торгових точках. Продукція з точною вагою і національними штрих кодами (350-550 грам), залишається затребуваною існуючими мережами супермаркетів.

Виробники активно використовують штучні димо-непроникні оболонки при виробництві варених ковбас і сосисок. У виробництві п/к, с/к ковбас переважають білкові оболонки (белкозин, натурин і т.д.). При

виробництві сардельок, крім натуральних оболонок, на ринку з'явилися білкові оболонки.

У зв'язку з тенденцією зниження поголів'я худоби прогнозується зниження виробництва натуральних оболонок (черева, кола, синюга, міхур), що спричинить подорожчання вартості продукції в натуральних оболонках і збільшення використання білкових, фіброузних, целофанових і текстильних оболонок.

Можливе падіння світового виробництва яловичини і збільшення виробництва курячої сировини спричинить за собою зміни в рецептурних картах підприємств.

Зберігається тенденція укрупнення виробничих потужностей, а також ліквідація дрібних виробничих підприємств за рахунок зниження рентабельності виробленої продукції.

На споживчому ринку основною тенденцією в період 2014 року, було зростання споживання продукції в ціновому сегменті «середній мінус», «середній», по всіх групах продукції (варені ковбаси, сосиски і сардельки та інше). У 2014 році залишилися затребуваними покупцями в ціновому сегменті «середній плюс», «дорогий» формати гастрономічної продукції по всіх категоріях.

Смакові переваги споживачів залишилися колишніми і спрямовані на яскраві, ароматні, запам'ятовувальні смаки. Вимоги до оболонок залишилися незмінними, споживач бажає бачити продукцію в основному в натуральній оболонці (варена група продукції).

За підсумками 2014 року, збереглися тенденції зростання продажів продукції при проведенні цінових акцій. Зберігається істотний вплив товарів-субститутів (м'ясо, кури, напівфабрикати) на обсяги реалізації ковбасної продукції [9].

Висновки. Обсяг виробництва продукції на ринку м'ясо-ковбасних виробів в період 2014 року порівняно з аналогічним періодом в 2013 році зменшився на 5,2 %, що свідчить про деяку відносну нестабільність ринку. Дане скорочення також зумовлено зростанням закупівельної ціни на основну сировину для ковбасних виробів (м'яса), яка приблизно складає 75 % від усіх витрат на виробництво даної продукції.

Для успішної роботи на даному ринку виробники повинні мати вагомі переваги перед своїми конкурентами.

До основних переваг можна віднести наявність власної сировинної бази як у ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат», що дає змогу виробнику використовувати власну сировину і тим самим мати в наявності завжди

свіже м'ясо, що робить продукцію більш смачною, зменшити свої витрати на сировину, через незалежність від цін постачальників.

Отримання сертифікації виробничих потужностей за вимогами ISO 22000 і HASP забезпечить додаткові переваги у свідомості споживачів, через те, що люди стали більш вимогливими до якості та безпечності продуктів при їх виборі.

Наявність високотехнологічного обладнання дозволить підприємству значно збільшити потужності з виробництва, а також дозволить відповідати вимогам кінцевого споживача за органолептичними показниками. Широкий асортимент товарів дозволить задовольнити будь які вимоги споживачів. Наявність широкого каналу збуту (мережеві супермаркети, одиничні магазини, фірмова торгівля, роздріб і супермаркети) дозволить надати продукцію як найзручніше для споживача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гурова Н. В., Методы определения эмульсионных свойств белков / Гурова Н. В., Токаев Э. С, Гуров А. Н. — М.: АгроНИИТЭТИММП, 2004. — 32 с.
2. Докань В. О., Маркетингове дослідження ринку м'ясо-ковбасних виробів / Докань В. О. // Звіт AR-group – 2014 – С. 3-61.
3. Ємцев В. І. Особливості формування конкурентоспроможності підприємств м'ясної промисловості України / В. І. Ємцев // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. — Ужгород,: 2014 – № 10 – С. 102-105.
4. Михайленко В. Анализ украинского рынка колбасных изделий / В. Михайленко // Отчет Агентства Промышленных Новостей – 2014 – 79 с.
5. Подухович Ю. П. Проблеми розвитку виробничого потенціалу м'ясопереробних підприємств на сучасному етапі / Ю. П. Подухович // Зб. наук. пр. Луган. нац. аграр. ун-ту. – 2014 – № 8 – С. 91-93.
6. Рибачок Н. Поковбасимо / Н. Рибачок, А. Максимчук. // [Електронний ресурс] – URL: http://www.vlasnasprava.info/ua/business_az/how_to_start/11109
7. Тютюник П. М. Товари агропромислового комплексу / Тютюник П. М. // Журнал «Держзовнішінформ» – 2014 – № 4 – С. 11-12.
8. Укравов А. К. Рынок мяса и мясных продуктов Украины // Журнал Мясное Дело. — 2014. — № 11. — С. 14—24.
9. Фокин М. Г. Состояние рынка мяса и мясных продуктов Украины // Переодическое информационно-практическое издание для предприятий розничной торговли Украины «Фаворит Клуб». – 2015 – № 1 – С. 3.
10. Чорноротов О. Аналіз ринку тваринництва та виробництва м'яса й м'ясопродуктів / О. Чорноротов. // [Електронний ресурс] – URL: <http://www.Creditreting.ua>.
11. Янковий В. О. М'ясопереробна промисловість, стан і перспективи розвитку / В. О. Янковий // Харчова наука і технологія. — 2014. — № 11. — С. 90-95.